

Anna Krakowiak-Bal

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA W ASPEKTCIE TYPÓW FUNKCJONALNYCH GMIN GÓRSKICH

Streszczenie

Potencjał przyrodniczy, ekonomiczny i społeczny powinien determinować rodzaj działalności gospodarczej podejmowanej na danym terenie. Również klasyfikacja funkcjonalna gmin powinna ujmować ten potencjał. Dlatego też rodzaj działalności gospodarczej winien odpowiadać funkcji gospodarczej gminy.

Celem artykułu jest weryfikacja rodzaju podejmowanej działalności gospodarczej w gminach według ich typów funkcjonalnych. W opracowaniu przedstawiono charakterystykę działalności gospodarczej podejmowanej na obszarach wiejskich gmin górskich, którą zestawiono z funkcjami gospodarczymi, jakie przypisuje się tym terenom.

Rozpatrywano trzy wybrane typy funkcjonalne na podstawie 38 gmin górskich.

Stwierdzono, że dominującą działalnością gospodarczą na terenach wiejskich gmin górskich jest handel i budownictwo, bez względu na typ funkcjonalny gminy. Tylko dla gmin z funkcją turystyczną stwierdzono zgodność rodzaju podejmowanej działalności gospodarczej z przypisaną funkcją gospodarczą gminy.

Słowa kluczowe: gminy górskie, funkcje gospodarcze gmin, struktura działalności gospodarczej

WPROWADZENIE

Wyznaczenie funkcji gospodarczych obszarów wiejskich wskazuje możliwe kierunki dalszego ich rozwoju. Literatura podaje kilka możliwości wyróżniania funkcji gospodarczych obszarów wiejskich m.in.: Kostrowicki [1979], Bański, Stola [2002].

W artykule wykorzystano klasyfikację funkcjonalną obszarów wiejskich opracowaną przez Bańskiego i Stołę [2002]. Wśród 10 typów funkcjonalnych wyznaczonych dla obszarów wiejskich całej Polski, do wiodących w gminach górskich Polski południowej należą [Krakowiak-Bal 2004]:

- rolnictwo i funkcje pozarolnicze,
- turystyka i wypoczynek z udziałem leśnictwa i rolnictwa,
- leśnictwo z udziałem rolnictwa.

CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Celem artykułu jest weryfikacja rodzaju podejmowanej działalności gospodarczej w gminach według ich typów funkcjonalnych. W opracowaniu przedstawiono charakterystykę działalności gospodarczej na obszarach wiejskich gmin górskich, którą zestawiono z funkcjami gospodarczymi, jakie przypisuje się tym terenom.

Przedstawiono dominującą działalność podmiotów gospodarczych w wybranych gminach górskich w oparciu o liczbę zarejestrowanych podmiotów według poszczególnych sekcji EKD.

Analizy działalności gospodarczej dokonano dla poszczególnych gmin oraz dla wybranych 3 typów funkcjonalnych: (1) turystyka i wypoczynek z udziałem leśnictwa i rolnictwa, (2) leśnictwo z udziałem rolnictwa, (3) rolnictwo mało intensywne i mało towarowe.

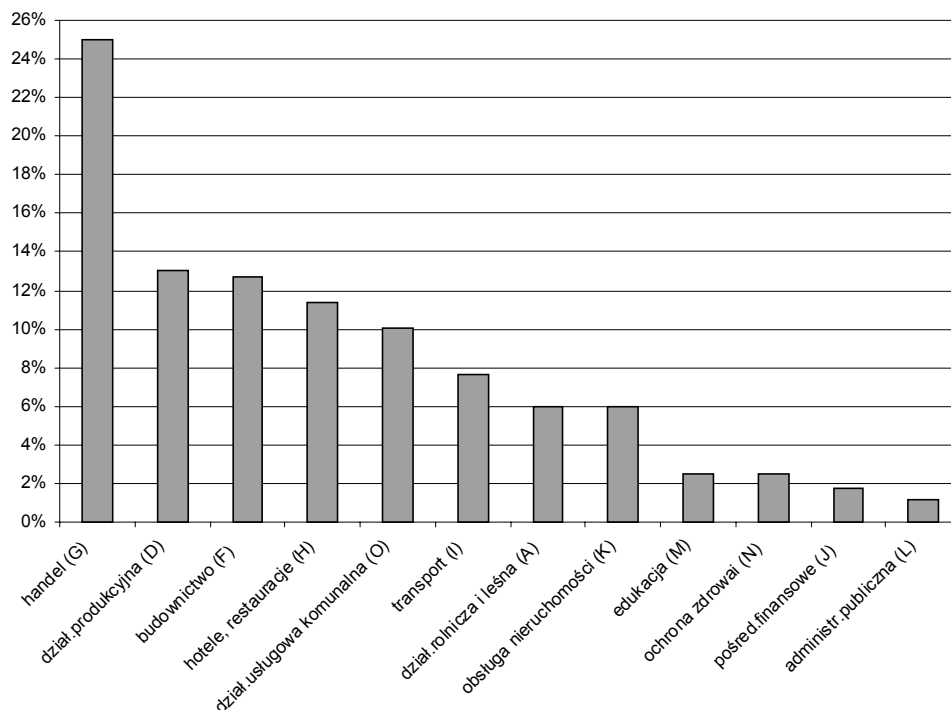
Obiektami badań jest 38 wiejskich gmin górskich należących do województw: małopolskiego, śląskiego i podkarpackiego.

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA W WYBRANYCH TYPACH FUNKCJONALNYCH

Turystyka i wypoczynek z udziałem leśnictwa i rolnictwa

Wśród gmin górskich Polski południowej, 19 przypisano funkcję związaną z rozwojem turystyki wiejskiej. Zgodnie z tą funkcją gospodarczą w gminach powinna rozwijać się działalność turystyczna, usługowa i rolnicza, opierając się na istniejącym potencjale.

Analiza struktury działalności gospodarczej w tych gminach dowiodła, że najczęściej podejmowany jest handel – 25% wszystkich podmiotów. Istotna jest również działalność produkcyjna (13%) i budownictwo (13%), a także sezonowy wynajem pokoi, hotele i restauracje (11%). Natomiast działalnością rolniczą i leśną zajmuje się 6% zarejestrowanych podmiotów we wszystkich gminach.

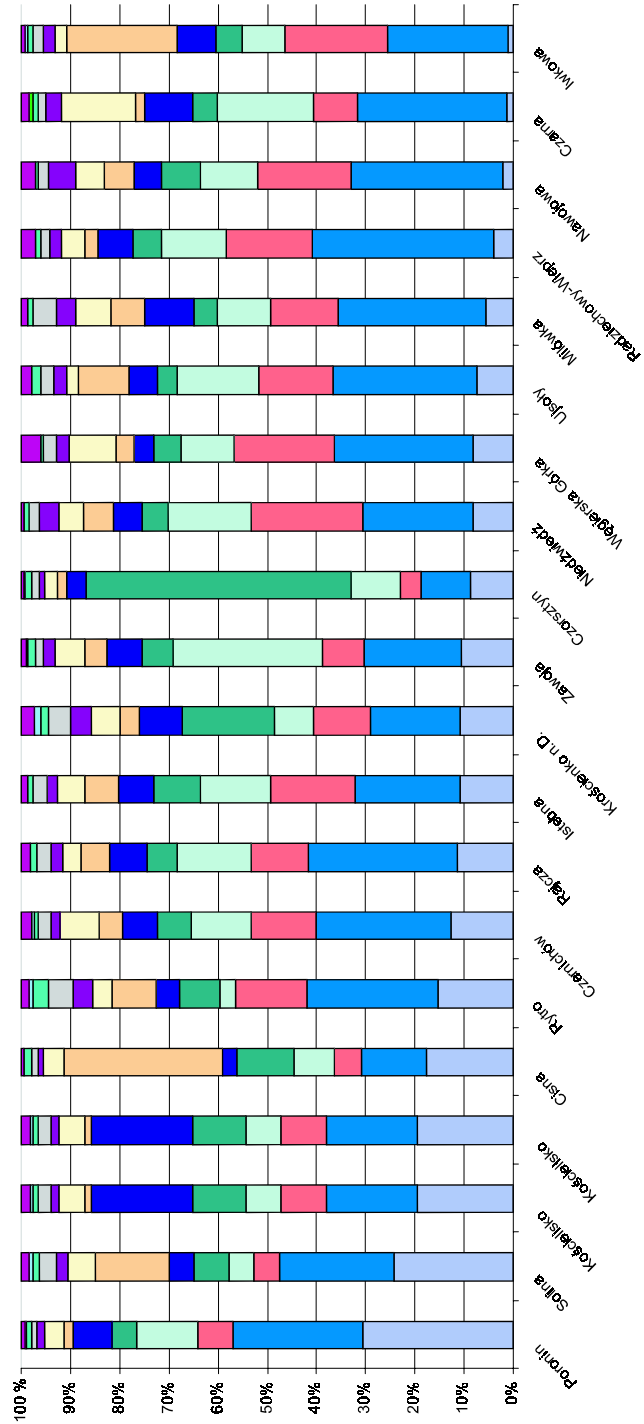

Rysunek 1. Rodzaj działalności gospodarczej podejmowanej w gminach wiejskich pełniących funkcję: Turystyka i wypoczynek z udziałem leśnictwa i rolnictwa

Figure 1. Economic activity taken in rural communes with function: tourist and recreation with share of forestry and agriculture,

Najwięcej podmiotów gospodarczych związanych z działalnością turystyczną (sekcja H wg EKD) zarejestrowanych jest w gminie Poronin i Solina, najmniej zaś w Iwkowej. Handel (sekcja G) najlepiej rozwija się w gminie Radziechowy Wieprz, najslabiej w Cisnej i Czorsztynie. W Czorsztynie z kolei zdecydowanie dominuje działalność usługowa komunalna (54%). Strukturę podejmowanej działalności według klasyfikacji EKD w poszczególnych gminach przedstawiono na rysunku 2.

Wysoki udział działalności rolniczej i leśnej charakteryzuje gminy Iwkowa i Cisna, w których jest to działalność przeważająca (32%).

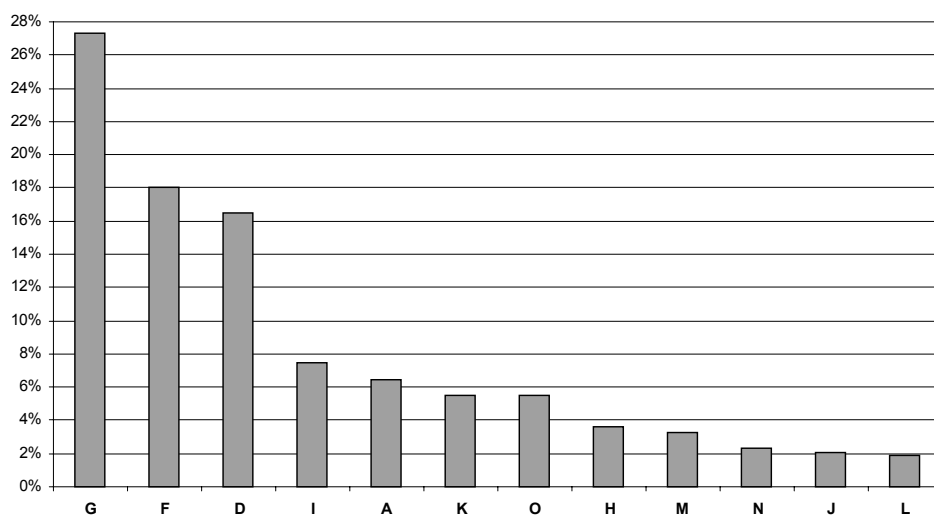

Rysunek 2. Struktura podejmowanej działalności gospodarczej (wg EKD) w rozpatrywanych gminach
Figure 2. Structure of economic activity (by EKD) in treated gminas

Leśnictwo z udziałem rolnictwa

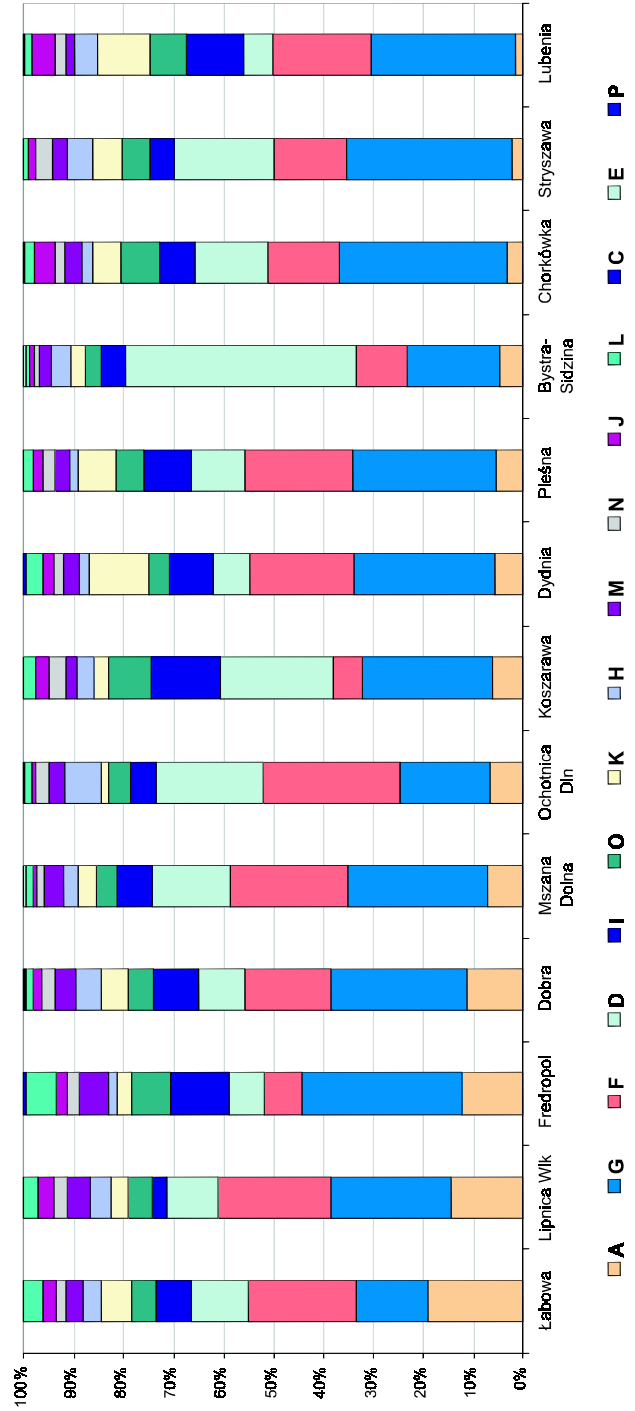
Do grupy gmin predestynowanych do pełnienia funkcji: leśnictwo z udziałem rolnictwa należy 13 obiektów. Zgodnie z ocenionym potencjałem, w gminach tych winna rozwijać się działalność rolnicza i leśna (sekcja A wg EKD). Tymczasem przeprowadzona analiza dowiodła, że w strukturze działalności gospodarczej zdecydowanie przeważa handel, budownictwo i działalność produkcyjna (rys. 3).

Działalność rolniczą i leśną podejmuje znacznie mniej podmiotów gospodarczych, stanowiących 6% wszystkich zarejestrowanych jednostek.

Rysunek 3. Rodzaj działalności gospodarczej podejmowanej w gminach wiejskich pełniących funkcję: leśnictwo z udziałem rolnictwa
Figure 3. Economic activities taken in rural communes with function forestry with agriculture

Najczęściej działalność rolnicza i leśna prowadzona jest przez podmioty gospodarcze w Łabowej (19%), Lipnicy Wielkiej (15%), Fredropolu (12%) i Dobrej (11%). Natomiast w Lubeni, Stryszawie i Chorkówce działalność ta stanowi ok. 2% wszystkich przedsiębiorstw gospodarczych.

Rysunek 4. Struktura podejmowanej działalności gospodarczej (wg EKD) w rozpatrywanych gminach

Figure 4. Structure of economic activity (by EKD) in treated communes

W Chorkówce zdecydowanie dominuje działalność związana z handlem (34% podmiotów), podobnie jak w Stryszawie i Fredropolu.

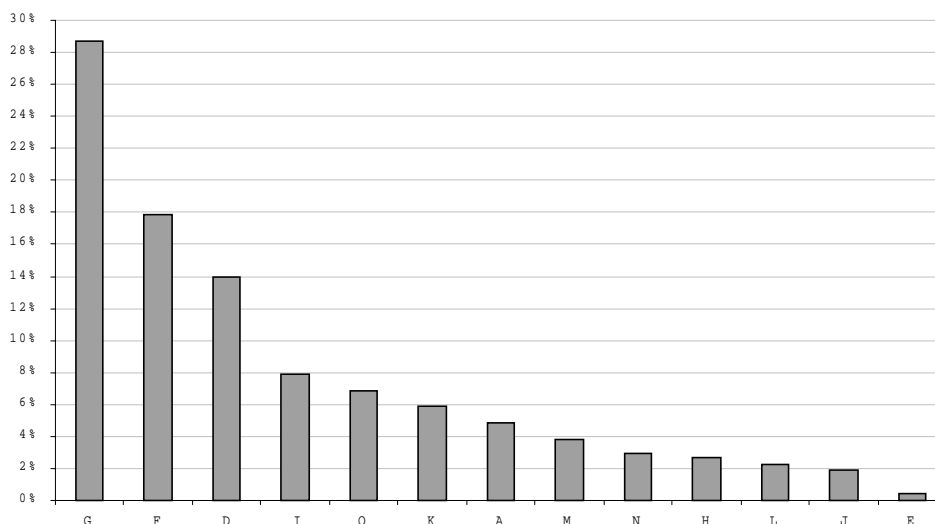
Największy udział w strukturze całej działalności gospodarczej wykazano w gminie Bystra-Sidzina, dla działalności produkcyjnej (D), którą prowadzi 46% zarejestrowanych w gminie podmiotów.

Rolnictwo mało intensywne i mało towarowe

Według przyjętej klasyfikacji funkcjonalnej 6 gminom spośród gmin górskich Polski południowej, przypisuje się funkcję związaną z mało intensywnym i mało towarowym rolnictwem.

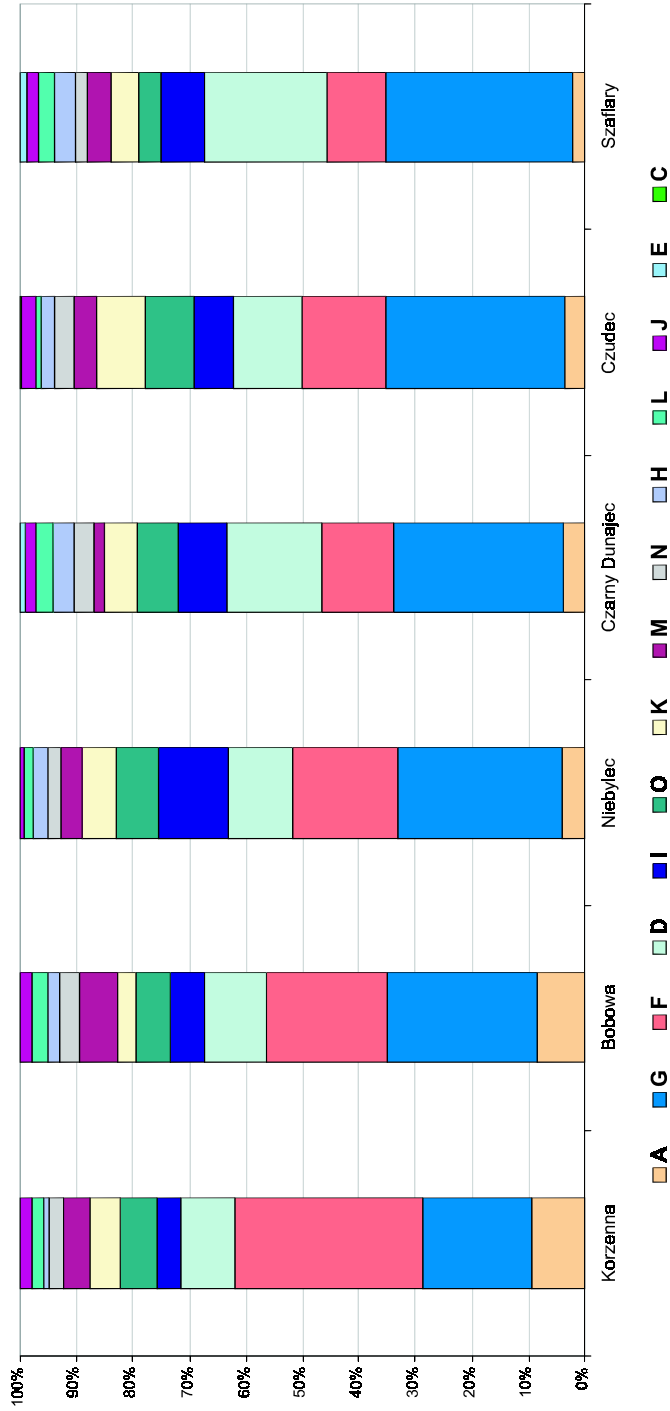
Natomiast działalność gospodarcza w głównej mierze związana jest z handlem, budownictwem i działalnością produkcyjną (rys. 5).

Analizując działalność gospodarczą w poszczególnych gminach rozpatrywanego typu funkcjonalnego, stwierdzono, że najwięcej podmiotów prowadzących działalność rolniczą i leśną zarejestrowanych jest w gminie Korzenna. Niemniej jednak stanowią one zaledwie 9% wszystkich podmiotów gospodarczych. W Korzennie też jest najwięcej jednostek, których przedmiotem działalności jest budownictwo (33%). Handel, jako działalność gospodarcza, przeważa w Szaflarach, gminie Czudec i Czarny Dunajec. Strukturę podejmowanej działalności w poszczególnych gminach przedstawia rysunek 6.

Rysunek 5. Działalność gospodarcza podejmowana w gminach wiejskich pełniących funkcję: rolnictwo mało intensywne i mało towarowe

Figure 5. Economic activity taken in rural communes with non-commercial agriculture function

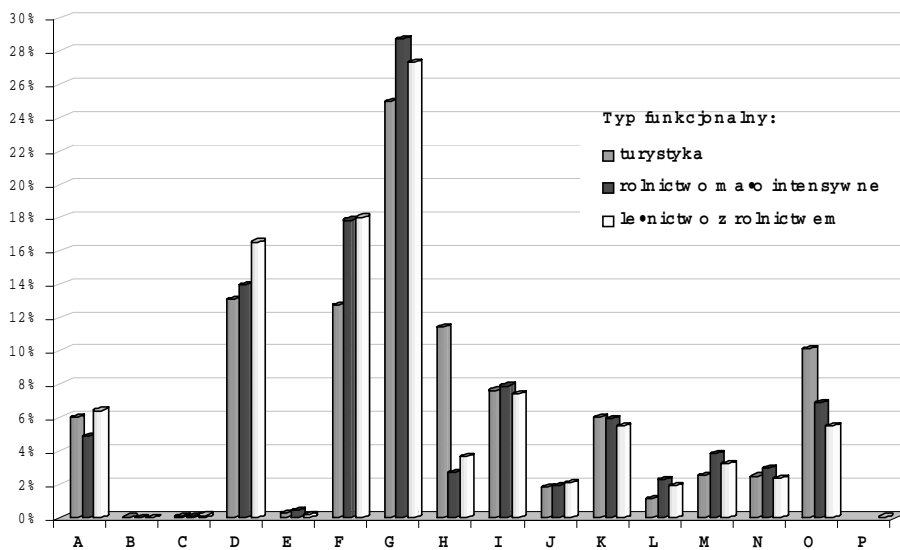
Rysunek 6. Struktura podejmowanej działalności gospodarczej (wg EKD) w rozpatrywanych gminach

Figure 6. Structure of economic activity (by EKD) in treated communes

PODSUMOWANIE

Analizując działalność gospodarczą w aspekcie typów funkcjonalnych stwierdzono, że zdecydowanie najczęściej podejmowaną działalnością na terenach górskich jest handel hurtowy i detaliczny bez względu na rozpatrywany typ funkcjonalny (rys. 7). Jednak częściej handlem zajmują się podmioty gospodarcze w gminach pełniących funkcję rolnictwo mało intensywne i mało towarowe, niż w gminach, którym przypisano funkcję leśnictwo z rolnictwem i turystyka z udziałem rolnictwa.

Rysunek 7. Rodzaj działalności gospodarczej według typów funkcjonalnych
Figure 7. Economic activity according to the functional types

Ponadto, podmioty gospodarcze na terenach górskich podejmują działalność związaną z budownictwem (sekcja F) i działalnością produkcyjną (sekcja D). Działalność turystyczna (hotele, restauracje i sezonowy wynajem pokoi) jest istotna tylko w gminach, którym przypisano funkcję turystyczną. Świadczy to o zgodności klasyfikacji funkcjonalnej z potencjałem gmin i oczekiwaniami ich mieszkańców.

Natomiast znacznie mniejszą zgodnością podejmowanej działalności z przypisaną funkcją gospodarczą charakteryzują się pozostałe typy funkcjonalne. Działalność rolnicza i leśna zdecydowanie ustępuje działalności usługowej związanej z handlem i budownictwem. W dalszych analizach należałoby wziąć pod uwagę strukturę handlu, gdyż być może jest on ściśle powiązany z działalnością rolniczą i determinuje typ funkcjonalny poszczególnych gmin.

BIBLIOGRAFIA

- Bański J., Stola W. *Przemiany struktury przestrzennej i funkcjonalnej obszarów wiejskich w Polsce*. Studia Obszarów Wiejskich, 3. PTG, IGiPZ PAN. Warszawa 2002.
- Dietl J., Gregor B. *Funkcje obszarów wiejskich oraz ich wpływ na obsługę handlową*. Biuletyn KPZK PAN, nr 101. Warszawa 1979.
- Kachniarz T. *Kierunki i zasady przestrzennego zagospodarowania wsi*. PWN, Warszawa 1975.
- Kostrowicki S. *Organizacja przestrzenna obszarów wiejskich*. Biuletyn KPZK PAN, nr 101. Warszawa 1979.
- Krakowiak-Bal A. *Infrastruktura techniczna wiejskich gmin górskich aspekcie ich wielofunkcyjnego rozwoju*. Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich. PAN, nr 3/2004. Kraków 2004.

dr Anna Krakowiak-Bal
Katedra Technicznej Infrastruktury Wsi
Akademia Rolnicza w Krakowie
ul. Balicka 104, 30-149 Kraków

Recenzent: Prof. dr hab. Zdzisław Wójcicki

Anna Krakowiak-Bal

ECONOMIC ACTIVITY IN ASPECT OF FUNCTIONAL TYPES OF MOUNTAIN COMMUNES

SUMMARY

Natural, economic and social potential should determines any kind of economic activity taken in region. Functions of communes should captivate this potential also. So the economic activity should respond with economic function. Verification of kind of economic activity in rural communes according to their functional types is purpose of article. It was present characteristic of economic activity taken in rural mountain areas, which was collate with economic functions, which are attributed these areas. Were treated three functional types on base of 38 mountain communes. Chosen functions were: non-commercial agriculture(1), forestry with agriculture (2) and tourist and recreation with share of forestry and agriculture(3).

It was ascertained, that the dominating economic activity on these areas is trade and construction, independently on functional type of communes. Only for communes with tourist function was ascertained the correspondence of kind of economic activity with attributed economic function.

Key words: functions of rural areas, mountain communes, structure of economic activity